

## YUQORI SINIF O'QUVCHILARINING DARS JARAYONIDAGI PREVENTIV-PEDAGOGIK MUAMMOLAR

**Kurambayeva Qunduzxon Arslonbekovna**

Urganch RANCh texnologiyalar universiteti

Pedagogika yo'nalishi 2-boshqich magistratura talabasi.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.19641797>

**Annotatsiya.** Ushbu maqolada umumta'lim maktablarining yuqori sinf o'quvchilari orasida dars jarayonida uchraydigan pedagogik muammolar preventiv yondashuv asosida tahlil qilinadi.

Tadqiqotda o'quvchilarning o'qishga bo'lgan ichki motivatsiyasi, psixo-emotsional holati hamda ijtimoiy muhitga moslashuvi o'rganildi. Natijalar asosida muammolarni erta aniqlash va ularni bartaraf etishga xizmat qiluvchi metodik tavsiyalar ishlab chiqildi.

**Kalit so'zlar:** preventiv yondashuv, o'quv motivatsiyasi, psixologik muhit, dars samaradorligi, o'quv faolligi.

**Аннотация.** В статье рассматриваются педагогические проблемы старшеклассников в учебном процессе с точки зрения превентивного подхода.

Исследуются учебная мотивация, психоэмоциональное состояние и социальная адаптация учащихся. На основе полученных данных разработаны рекомендации по предупреждению данных проблем.

**Ключевые слова:** превентивный подход, учебная мотивация, психологическая среда, активность учащихся, эффективность обучения.

**Abstract.** This article explores the pedagogical challenges faced by senior school students during the learning process from a preventive perspective. The study focuses on students' intrinsic motivation, psycho-emotional condition, and social adaptation. Based on the findings, practical recommendations for early prevention of these challenges are proposed.

**Keywords:** preventive approach, learning motivation, psychological environment, student engagement, academic performance.

### **Kirish (Introduction)**

Zamonaviy ta'lim tizimi o'quvchilarning nafaqat bilim darajasini, balki ularning shaxsiy rivojlanishini ham ta'minlashga qaratilgan. Shu nuqtai nazardan, yuqori sinf o'quvchilarining dars jarayonidagi holatini o'rganish dolzarb ilmiy muammolardan biri hisoblanadi.

Yuqori sinf bosqichi o'quvchilarning mustaqil fikrlashi, kasb tanlashga yo'naltirilishi va ijtimoiy shakllanish davri bilan xarakterlanadi. Aynan shu davrda turli pedagogik va psixologik muammolar yuzaga kelishi ehtimoli yuqori bo'ladi.

Ushbu muammolarni kechiktirmasdan aniqlash va ularni oldini olish preventiv pedagogikaning asosiy vazifasidir.

Mazkur tadqiqotning asosiy maqsadi — dars jarayonida uchraydigan muammolarni tizimli ravishda tahlil qilish va ularni kamaytirishga qaratilgan samarali usullarni aniqlashdan iborat.

### **Metodologiya (Methods)**

Tadqiqot davomida kompleks yondashuvdan foydalanildi. Xususan:

- Empirik kuzatuvlar olib borildi

- O'quvchilar o'rtasida anonim so'rovnoma tashkil etildi
- Individual suhbatlar o'tkazildi
- Natijalar statistik tahlil qilindi

Tadqiqotda 9–11-sinflarda tahsil olayotgan 120 nafar o'quvchi ishtirok etdi. Ma'lumotlarni qayta ishlashda foizli taqqoslash va tahliliy umumlashtirish usullaridan foydalanildi.

#### **Natijalar (Results)**

O'tkazilgan tadqiqot quyidagi asosiy muammolarni aniqlash imkonini berdi:

• **Motivatsiyaning pasayishi** – o'quvchilarning katta qismida ichki rag'bat yetishmasligi kuzatildi

- **Diqqatning barqaror emasligi** – dars jarayonida chalg'ish holatlari keng tarqalgan
- **Intizomiy qiyinchiliklar** – ayrim o'quvchilarda tartibga rioya qilmaslik kuzatiladi
- **Stress va xavotir** – imtihonlar va kelajak rejalari bilan bog'liq bosim mavjud
- **Ijtimoiy moslashuv muammolari** – jamoaga integratsiya qilishda qiyinchiliklar mavjud

#### **Muhokama (Discussion)**

Natijalar shuni ko'rsatadiki, yuqori sinf o'quvchilarida uchraydigan muammolar kompleks xarakterga ega. Ularni hal etishda quyidagi yo'nalishlar muhim hisoblanadi:

Birinchi, o'quvchilarga individual yondashuvni kuchaytirish zarur. Har bir o'quvchining ehtiyoj va qiziqishlarini inobatga olish samaradorlikni oshiradi.

Ikkinchi, psixologik qo'llab-quvvatlash tizimini takomillashtirish lozim. Bu o'quvchilarning stressga chidamliligini oshiradi.

Uchinchi, zamonaviy interaktiv metodlardan foydalanish orqali darslarga qiziqishni oshirish mumkin.

To'rtinchi, ota-onalar bilan hamkorlikni mustahkamlash muhim ahamiyatga ega.

#### **Xulosa (Conclusion)**

Tadqiqot natijalari asosida shuni ta'kidlash mumkinki, yuqori sinf o'quvchilarining dars jarayonidagi muammolarini samarali hal etish uchun preventiv yondashuv muhim vosita hisoblanadi.

Muammolarni erta aniqlash va tizimli choralar ko'rish orqali o'quvchilarning nafaqat akademik, balki shaxsiy rivojlanishini ham ta'minlash mumkin.

#### **Foydalanilgan adabiyotlar (References)**

1. Tolipov O'. – Zamonaviy pedagogika
2. G'oziyev E. – Psixologiya asoslari
3. Davletshin M. – Ta'lim psixologiyasi
4. Slavin R.E. – Educational Psychology: Theory and Practice
5. Woolfolk A. – Educational Psychology
6. UNESCO Global Education Monitoring Report
7. OECD Learning Framework